

Salih Trako

JEDAN AUTOGRAF MUHAMMEDA HILMIJE GORE IZ SARAJEVA

U rukopisnoj zbirci Orijentalnog instituta u Sarajevu pronašli smo još jedan do sada nepoznati rukopis - autograf Muhammeda Hilmijske Gore iz Sarajeva. Riječ je o komentaru jedne kaside o desetom muharremu - danu pogibije h. Muhammedova, a.s. unuka Husejna, koga svi muslimani izvanredno poštuju, a ši'itski muslimani smatraju svojim trećim imamom.

Osnovno djelo - kasidu o desetom muharremu spjevao je na arapskom jeziku u 54 bejta šejh Husejn es-Samman, poznat kao Džunejm es-Samman, vojni kadija u Hanijji na otoku Kreti, u prvoj polovini 19. stoljeća. U to vrijeme je tamo boravio kao izgnanik Muhammed Hilmijska Gorin sin Ibrahimov iz Sarajeva, koji je kao mostarski kadija pao u nemilost vezira Ali-paše Rizvanbegovića, pa ga je Ali-paša kaznio progonstvom na Kretu. Tamo je došlo do poznanstva i prijateljstva između dva učena čovjeka, Džunejma Sammana i Muhammeda Hilmijske Gore, pa je autor kaside Samman zamolio Goru da napiše komentar na njegovu kasidu. Ovo su neki biografski fakti koje daje H. Šabanović kao i raniji autori Kadić i Handžić. (Vid.: H. Šabanović, Književnost... str. 562-3), a kojima nije bilo poznato gdje se nalazi rukopis ovog djela. Šada smo kroz rad na rukopisima u Orijentalnom institutu u Sarajevu pronašli Gorin autograf,¹ pa možemo značajno upotpuniti biografiju Muhammeda Hilmijske Gore i bolje sagledati okolnosti nastanka ovog djela. Stoga dajemo integralni tekst uvoda Gorin autografa komentara kaside sa prevodom in extenso, jer ćemo tako dobiti najvjernije podatke o autoru i djelu:

---

1. Rukopis - Gorin autograf djela je bez poveza, (zaveden u Orijentalnom institutu pod br. 647) broji 32 lista, veličine 22 x 17,5 cm. Na stranici po 23. reda teksta, razmjera 10,5 x 17 cm. Papir bijel, srednjeg kvaliteta, pismo nesh, korektno, čitljivo, pisano crvenim mastilom (osnovni tekst, to jest stihovi kaside) i crnim mastilom (Gorin komentar kaside).

[illegible]

Prevod uvodnog dijela

„Zahvaljujemo Allahu za Njegove blagodati i dobročinstva; selame upućujemo najodabranijem njegovom poslaniku, našem prvaku Muhammedu i njegovoj obitelji, sve dok ova vasiona (sudbina) šalje svoje nevolje. A potom, govori griješni rob koji se nada oprost u svoga Gospodara Plemenitoga - Hilmija Muhammed sin Ibrahima, Sarajlija, Bosanac: Pošto me je sudbina, nakon dugog tamnovanja prouzrokovano jednim posebnim čovjekom dotjerala u grad Haniju na otoku Kreti - neka je sačuva uzvišeni Gospodar kao i one koji se o njoj brinu i njom upravljaju, od svih strahota i dušmanina nepokornoga - razmišljao sam o sredstvima i načinima za izbavljenje iz provalije tuge u tuđini pa sam zaključio da je najbolje da čitam knjigu *Kitab as-šifa*² te sam je počeo i predavati slušaocima - uzdajući se u

pomoć Allaha uzvišenoga. Međutim, nedostajale su mi potrebne, a priznate knjige koje su se mnogo tražile. Pomogao mi je u tom, tako što mi je neke posudio, najdraži prijatelj, najprisniji drug od svih stanovnika i susjeda, borac na kopnu i moru, vrstan i prozni pisac, i pjesnik, šejh Husejn, među prijateljima poznat kao Džunejm Samman, vrhovni vojni imam, prisni prijatelj i sabesjednik egipatskih hafiza i karija. Tako se među nama zametlo i sklopilo prijateljstvo i jaka ljubav; pa kada se primakla Nova godina i kada je on čitajući upoznao se sa Fada'ilu 'Ašura' - (Odluke dana desetog muharrema) iz knjige *šejha El-Udžhurije*,³ to mu se dopalo; ali, to bijaše napisano u prozi, u nekoliko opširnih odsjeka i stoga teško za pamćenje onome ko želi da to nauči i po tm postupa, pa je pobožni učenjak to napisao u stihovima, odabirući ono glavno i osnovno iz tih odsjeka, pa je izašlo 54 bejta, da bi tako pomogao i olakšao onima koji žele da nauče i time se koriste, da bi to bilo sažeto kazano, da bi i početniku bilo pristupačno za shvaćanje. On je zatražio od mene da to komentiram i to svaki bejt osnovnog teksta pjesme, pa sam ja na to pristao iako nisam bio potpuno sposoban za to; pa kad god sam kazao „tako u originalu“, pod tim se misli na tekst autora Udžhurije. Pomoć i oslonac je samo u Božjoj dobroti uzvišenoj, u Njega se pouzdam, Njemu se obraćam i Njega za oprost molim.“

Iz ovog uvodnog teksta, dakle, doznajemo više biografskih podataka i o autoru kaside i o komentatoru te kaside, što se može rezimirati ovako: - autor osnovnog teksta - kaside o desatom danu mjeseca muharrema je Egiptanin šejh Husejn zv. Džunejm es-Samman, vrhovni vojni imam u Hanijji na Kreti iz prve polovine 19. stoljeća. On je čitajući neko djelo šejha Abdulberr el-Udžhurije, i to opširne dijelove tog djela koji se odnose na spomenutu temu, nadošao na korisnu misao da to sažme i u stihove pretoči i tako olakša temu zainteresovanim učenicima i uopće čitaocima.

- na Kreti, u gradu Hanijji u to vrijeme (prva polovina 19. st.) našao se kao izgnanik Muhammed Hilmija Goro iz Sarajeva koji je služio kao kadija u Mostaru i koga je tadašnji vezir Ali-paša Rizvanbegović, koga on ovdje naziva „posebnim čovjekom“ (‘abdu ferid), nakon dugog tamnovanja (ba‘de habsin medid) prognao u Hanijju na Kretu. Zna se naime da se Ali-paša miješao u presude kadije Gore, pa je on često znao, da bi sebe ogradio na kraju neke presude napisati klauzulu „bā emri Ali-paša“ (po naređenju Ali-paše), i razumljivo je što je moralo doći do nesporazuma između Ali-paše i kadije Gore, što je rezultiralo, kako se vidi, i tamnicom i progonoštvom. - Gorino razmišljanje o izbjavljenju iz tuđine dovelo je do pozna-

---

3. Aš-Šayh Abdulberr ibn Abdullah ibn Muhammed al-Uğhuri al-Burhani aš-Šafi‘i, umro oko 1080/1669-60.)

(W. Ahlawardt, Verzeichniss der arabischen Handschriften, II, Berlin 1889., S. 434.)

بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible]

والجاء في قوله تعالى: **لَا يَسْمَعُ الْكَلِمَ الْفَاسِقَ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَمَسْهُ فَإِنَّهُ فَمٌّ قَفِيلٌ** فلو كان البيت الأول لأن
جاء في قوله تعالى: **وَكَلِمَةً فَذَلَتْ بِقَوْلِهِمْ** فكيف في البيت الثاني لأن
البيتين معنيان في المعنى والعطفية والعلة لا يليق بالعجزة بل المناسب في معناها النحت
والعطفية في البيت الثاني مع كونها في استثناء المصراع الثاني في البيت الثالث
والبيتين معنيان في المعنى والعطفية والعلة لا يليق بالعجزة بل المناسب في معناها النحت
والعطفية في البيت الثاني مع كونها في استثناء المصراع الثاني في البيت الثالث
والبيتين معنيان في المعنى والعطفية والعلة لا يليق بالعجزة بل المناسب في معناها النحت
والعطفية في البيت الثاني مع كونها في استثناء المصراع الثاني في البيت الثالث

Ovu Sammanovu pjesmu (Takriz) M. H. Goro je zapisao na prvom listu ovog svog autografa (kako je to bio običaj, vidjeti priloženi snimak). Ovaj „takriz“ je u stvari akrostih i to četverostruki, u kome početna i krajnja slova svih 16 polustihova daju Gorino lično ime (Muhammed Hilmi, što se vidi iz priložene fotokopije pjesme). Sammanova pjesma o desetom muharremu, zatim ovaj njegov „takriz“, kao uostalom i ovaj Gorin komentar, govore o daru i pjesničkoj virtuoznosti, učenog kadije Sammana, kao i učenosti Sarajlije Muhammeda Hilmi Gore. Ovaj njegov autograf komentara na Sammanovu kasidu O desetom muharremu“ upotpunjava njegovu biografiju i baca više svjetla na ličnost i učenost ovog našeg čovjeka iz prve polovine 19. stoljeća.

SUMMARY

AN AUTOGRAPH OF MUHAMED HILMI GORO

The autograph of a work by Muhamed Hilmi Goro of Sarajevo which has been unknown so far, is kept in the manuscript collection of the Institute of Oriental Studies in Sarajevo. It is a commentary on a *kassida* (eulogy) on „the tenth day of Muharram“ - the day when Muhamed's grandson Husein was killed, whom all Muslims respect highly, and whom the *shia* consider their Third Imaam.

The basic work - the *kassida* - was composed in Arabic by an Egyptian, Shaikh Husein Samman called Gunayim, the Supreme Military Imaam in Chania on the island of Crete in the first half of the 19. century. Muhamed Hilmi (son of Ibrahim) Goro, who as *Kadi* of Mostar had fallen into disfavour with Herzegovinian *Vizier* Ali-Pasha Rizvanbegović had been exiled to Chania and was living there at that time. It was only by coincidence that those two learned men, Samman and Goro, met and became friends. The result of that friendship is the present commentary (Samman's *kassida* on the „tenth day of Muharram“), which was written by the learned Muhamed Hilmi Goro of Sarajevo, whose autograph is presented in the present paper.

The paper contains the facsimile of the original text of the introduction to Goro's commentary on the *kassida*, with an *in extenso* translation into Serbo-croatian, which offers the most accurate data on the author of the commentary Muhamed Hilmi Goro and on the circumstances in which this work was written.

In this autograph of his, Goro the commentator (at the very beginning) also wrote down Samman's *takriz* (a kind of review) on the commentary in verse in eight *beyts* which in their form quadruple acrostic testify to poetical virtuosity of Samman, and in content - proof of Muhamed Husein Goro's erudition.

This autograph - Goro's commentary on Samman's *kassida* on the „tenth day of Muharram“ - completes Goro's biography, sheds more light on his personality and erudition, and the above-mentioned Samman's *Takriz* does the same.